

BAHTİYAR VAHABZADE ANLATIYOR

Dr. Erdal KARAMAN

Vahabzade ile 1999 yılı sonbaharında tanışma fırsatını elde ettik. Şiirlerini Türkiye Türkçesi'ne aktarmak için kendisiyle günlerce beraber çalışma imkânı elde ettik. Bir okuyucusu olarak zat-ı âlilerini uzaktan tanıdığım şairi ilk defa yakından görecektim. Şoförü bizi evine götürdü. Kendisi, bizi kapıda karşıladı. Şairi, ilk defa gördüğümde, kendisinin, Necip Fazıl'a çok benzediğini söylediğimde, bunu ilk söyleyenin benim olmadığımı ifade etti. İlk günlerde şiirlerini aktarmaktan ziyade kendisiyle sohbet ettik. Şiirlerini Türkiyeli bir okurun anlayıp istifade edebileceği bir kıvama getirmek için Türkiye Türkçesi'ne aktarmaya başladık.

Doğrusu şiirlerini Türkiye Türkçesine aktarmak hiç zor olmuyordu. Çok yakından tanıma fırsatını elde ettiğim şair, kitabına alacağı şiirleri önceden seçiyor daha sonra da beraberce hece ölçüsü bozulmadan Türkiyeli birisinin rahatça anlayacağı kıvama getiriyorduk. Bu sırada şiirin yazılış hikâyesini de öğreniyorduk. Her bir şiirin sebebi vücudunu kendi ağzından dinledikten sonra hangi kelimenin nereye konacağı daha kolay ve zevkli bir hal alıyordu. Böylece verilmek istenilen mesajla seçilen kelimelerin de uygun olmasına gayret ediyorduk.

Bazen de herhangi bir şiirini bizim okumamızı ve yorumlamamızı istiyor. Okuduğumuz şiirden ne anladığımızı merak ediyordu. Bu şekilde şair duygu ve düşüncesinin okuyucu tarafından nasıl algılandığını da test ediyordu. Bu şekilde şiirlerini yorumladığımızda bazen tebessümle, "Allah Allah ben neler düşünüyormuşum." diye şaka-vari espiriler yapıyordu.

Bu şekilde çalışmamız uzun süre devam etti. Yer yer şairin hatıralarını bu sırada dinleme imkanı elde ettik. Şair bu hatıraları dile getirirken bazen sesi yükseliyor, heyecanlanıyor bazen de gözyaşlarına hakim olamıyordu. Karşımda bir asra yakın hayat sürmüş, uzun ve sıkıntılı bir dönemi iliklerine kadar yaşamış birisinin olması bize ayrı bir heyecan veriyordu. Bu hatıraların bazılarında şairin bir dönemde çekmiş olduğu sıkıntılar gözler önüne seriliyordu. Onun hatıralarında yaklaşık bir asrın hülasasını görmek mümkündür. Bu hatıralarda bazen hasretin burukluğu insanı hüzne boğar, bazen tehlikeli bir anın verdiği korku insanı ürpertirken, bazen de geçmişin sayfalarına gömülen onurlu bir başkaldırış insanı gururlandırır.

Sözü edilen hatıraların bazılarını şu başlıklar altında ele alabiliriz:

Sovyet Askerlerine İlk İtirazlar ve Kaçak Abbas

1930'lu yıllarda Şeki'de binlerce insan Sovyet askerlerine isyan eder, Ruslara teslim olmak istemez. Şekililer yıllarca Sovyet ordusu ile mücadele eder. Binlerce insan bu isyan sırasında canından olur. Bu dönemde olup bitenleri çocuk yaşlarında gören Vahabzade, Rus askerlerinin yaptıklarını hiçbir zaman unutamaz. Çocuk yaşlarında gözleri önünde gerçekleşen olaylardan birisi bunca yıl geçmesine rağmen hala şairin hatıralarında bugün olmuş gibi ter ü tazedir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, şair, Rusların, Azerbaycan'ı işgal ettiği bu ülkede sistemini yerleştirmek için yoğun bir propaganda içerisine girdiği bir dönemde dünyaya

gelir. O, çocuk yaşlarında Sovyet askerlerinin doğup büyüdüğü şehir Şeki'de yaptıklarını kendisiyle yaptığımız görüşmede şöyle anlatmaktadır:

"Çocukluğumda yaşadığım, beni çok etkileyen, unutamadığım bir olay 1932'de doğduğum şehir Şeki'de geçti. Ruslar Azerbaycan'a girdiklerinde icraatlarını gerçekleştirmeye başladılar. O dönemlerde, 1932'lerde, kalhozların temelleri atıldı. Halk, topraklarını ve mülklerini ellerinden alan Rusların bu faaliyetlerine karşı çıktı, Şeki'ye, gelen Rus yetkililer şehre almadılar. Girilen mücadeleden sonra şehir halkın eline geçti. Babamın anlattığına göre, Bakü'de bulunan Rus askerleri isyanı bastırmak için Şeki'ye gelirler. Şeki, bir hafta boyunca, ayaklanan, kalhozlara karşı çıkan halkın elinde kalır. Rus askerleri bunların büyük bir kısmını ortadan kaldırır. Sağ yakalananların bir kısmı zindana atılır, bir kısmı da kurşuna dizilir. Kalan insanlar mücadelesini devam ettirmek için dağa çıkar. Sözüünü ettiğimiz isyandan sonra bu şehirde tevkiflerin, takiplerin ardı arkası kesilmez. Şüpheli insanlar, sorgulanmak üzere KGB'ye çağrılır, ifadeleri alınır. Bu olaylardan birkaç yıl sonra biz Bakü'ye göç etmek zorunda kaldık.

O dönemde dağa çıkan insanlar, mücadelelerini 1949 yılına kadar sürdürürler. Halk onlara yardım eder. Dağdaki insanlara yardım edenler arasında dedem de vardı. Bizim Bakü'ye göçmemize bu olay sebep olmuştu. Dedemin yardım ettiği desteklediği isyancıardan birisi de onun akrabalarından Kaçak Abbas'tı. Kaçak Abbas çok cesur bir insandı. Arkadaşlarıyla birlikte yüzlerce Rus askerini öldürmüştü. Ruslar onun yanına yaklaşmıyordu. Bir gün dağda onu vurdular, sürükleyerek Şeki'ye getirdiler. Pantolonu çıkmıştı. Askerler onun ölüsüne kurşun atıyorlardı. Halka; 'Bakın isyan edenlerin sonu böyle olur.' diye Kaçak Abbas'ın cesedini şehirde sokak sokak dolaştırdılar. Küçük yaşlarımızda gözlerimizin önünde geçen bu olay bizim kuşaktaki birçok insanın Ruslara karşı kinle dolmasına sebep oldu.

Gözlerim önünde geçen bu olay, beni çok müteessir etmişti. Bu fecaat karşısında dayanamadım ağladım. Eve gittiğimde, amcalarımın hanımları, annem siyah elbiseler giymişlerdi. Dedemin yanına gittiğimde onun da gözyaşlarını tutamayıp ağladığını gördüm. Bu olay beni çok etkilemişti. Bundan dolayı da Ruslara karşı kinle dolmuştum. Bana sık sık sorulan 'Sendeki bu derece Rus düşmanlığının sebebi nedir?' sorusunun temelleri bu hakikatler altında yatmaktadır. "

Türkiye'ye İlk Defa Ayak Basacağım

Şair, çocuk yaşlarında Türkiye hakkında anlatılan hikayelerle büyür. Babasının, dedesinin ve öğretmenlerinin ağzından Türkiye'nin hiçbir zaman düşmediğini ifade eden Vahabzade, yakınlarının Türkiye sevgisinden küçük yaşlarında çok etkilendiğini dile getirmektedir. Gençlik yıllarında Türkiye'yi ziyaret etmek için can atar. Bir fırsat bulup kendi ülkesi kadar aziz tuttuğu Türkiye'yi ziyaret etmeyi hayal eden şair, bu fırsatı 1962 yılında yakalar. Sovyetler Birliğine ait bir gemiyle, Türkiye'yi ziyaret etmek için denize açılırlar. Çocuk yaşlarından itibaren hayallerini süsleyen bu yolculuk şairi ziyadesiyle heyecanlandırır. Bu duygularını yanlarında KGB ajanları olduğundan dışa yansıtmaz. İçten içe sevinir. Gemi İstanbul'da limana yaklaştığında hayatında ilk defa bir Türk göreceği için sabırsızlanmaya başlar. Gemiye ilk çıkan limanda görev yapan bir Türk doktor olur. Çok kısa boylu olan doktor yocuları sağlık kontrolünden geçirmeye başlar. Şairin gördüğü ilk Türk, o doktordur. Normalden kısa boylu bu doktoru gören farklı milletlerden yolcular, kendi aralarında fısıldaşıp gülmeye başlarlar. Vahabzade bu

durumdan çok rahatsız olur. Türkiye'ye toz kondurmak istemeyen Vahabzade, yolcuların istihza dolu bakışlarından rahatsız olduğu için Türkiye'ye sitem eder. Hayalindeki büyük ülkeye söz söyletmek istemeyen şair, "Niçin kontrol için boylu poslu bir doktoru limanda görevlendirmediler. Türkiye'de hiç mi uzun boylu, yakışıklı bir doktor yoktu?" diye rahatsızlığını dile getirir.

Şairliği Akidesine Bağlı Olan Şair: Mehmet Akif Ersoy

En çok merak ettiğimiz hususlardan birisi de Vahabzade gibi bir şairin Türk şairler hakkındaki düşünceleridir. Kendisine şairlerimizden en çok kimi sevdiği sorduğumuzda bize Mehmet Emin Yurdakul ve Mehmet Akif Ersoy'un isimlerini hiç düşünmeden verdi. Mehmet Akif Ersoy'a karşı ayrı bir muhabbetinin olduğunu onun sohbetlerinde görmüştük. Vahabzade, İstiklal Marşı'nı, Çanakkale Şehitleri'ne ve Bülbül şiirlerini Akif'e yazdıran amillerin onun yaşadığı dönemde Türkiye'nin içinde bulunduğu buhranlı dönemin rol oynadığı düşüncesindedir. Akif'in, şairliğinin akidelerine bağlılıktan ve yüksek ahlakından geldiğini belirten şair, Çanakkale Şehitleri'ne adlı şiiri gözyaşları içerisinde okuduğunda Vahabzade'nin bu derece Akif hayranı olduğuna şaşırılmıştık. Onun "Çanakkale Şehitlerine" şiirini okuduğunda gözyaşlarına hakim olamayıp ağlaması bizi çok etkilemişti. İlk defa bir istiklal şairinin diğer bir istiklal şairine ağlaması bize çok tesir etmişti. Şiirin şu mısralarına geldiğinde artık gözyaşları şiiri okumasına mani oluyordu:

Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın,
"Gömelim gel seni tarihe" desem sığmazsın.
Herc ü merc ettiğin edvara da yetmez o kitap.
Seni ancak ebediyetler eder istiab.

Rus Komutana Hakaret

Azerbaycan, Sovyetler Birliği'nden ayrıldıktan sonra bu defa halk kendisini Ermenistanla savaş içerisinde bulur. Bu savaşın devam ettiği dönemde Rus tankları Bakü'ye girer. Binlerce insan Rusların Bakü'yü işgal etmesini protesto etmek amacıyla meydanlara dökülür. Tanklar, 20 Yanvar Meydanı'nda Rus askerlerinin şehre girmesi engellemek için toplanan insanların üzerine sürülür. Meydanda birçok insan tanklar altında can verirken, bazıları da bu kargaşada yaralanır.

Her aydın gibi Vahabzade de Rusların yapmış oldukları vahşetten rahatsız olur. Rus ordusunun başındaki komutan Bakü'de aydınları bir yere toplar. Vahabzade de oradadır. Şair, Rusların yaptıkları zulümleri içine sindiremez. Halka yaptıkları fiilin gerekçesini anlatmak için söz alan komutan Vahabzade tarafından susturulur. Şair, Rus komutanın yüzüne tükürür. Rus komutana "Biz sizi burada istemiyoruz, Bakü'de ne işiniz var." diye çıkışır. Bu durumdan çok rahatsız olan komutan elini tabancasına götürmek ister. Orada bulunanlardan birisi komutanın kulağına eğilir bir şeyler fısıldar. Komutan bunun üzerine geri adım atmak zorunda kalır. Vahabzade sözünü ettiğimiz olaydan birkaç

gün sonra Rus komutanın kulağına fısıldayan şahsa ne söylediğini sorar. O da "Eğer ona bir zarar verirsiniz buradan hiçbiriniz sağ çıkamazsınız. O Azerbaycan halkının en çok sevdiği ve saygı duyduğu şairlerdendir." şeklinde olur.

Latin Dili

Vahabzade, 1967 yılında Kazablanka'ya gider. Orada Latin diliyle ilgili bir şiir yazar. Bu dilin müntesiplerinin öldüğünü, fakat dilin hala yaşadığını dile getirir. Bu dile karşı duygularını şöyle ifade eder:

Vatanı yok,
Milleti yok
Yaşar özü.
İlimlerin temelidir,
Evvel sözü, ahır sözü.
Kim der ki ölüdür bu?
Hekimlerin,
Alimlerin,
Lokmanların dilidir bu.
Bu dille hesaplanır, ay da yıl da.
Çiçeklerin,
Böceklerin,
Rüzgarların,
Feleklerin,
Adlarını yazar hekim,
Ölü dilde.
Kim der ki ölüdür bu?
Ölülerin dili değil,
Dirilerin dilidir bu.

Latin dilinin bu derece ilim âleminde yaygın olarak kullanılmasını bu dizelerde dile getirdikten sonra okuyucuya sorar:

Şimdi söyle,
Hangi dile ölü diyelim:
Vatan varken,
Millet varken
Küçük yoksul komalarda
Tutsak olan dile mi?
Yoksa uzun asırlardan geçip, gelen,
Halkı ölen,
Özü kalan dile mi?

Şairin özellikle son dizelerde dile getirdiği durum bazılarının hoşuna gitmez. Kendisini sorgulanmak üzere KGB'ye çağırırlar. Yetkililerle şair arasında ilginç bir diyalog yaşanır:

Yetkililer şaire:

-Sen Latin dili şiirinde hangi dilden ve ülkeden bahsediyorsun?

Vahabzade:

-“Latin dilinden ve Fas’tan” diye cevap verir.

Yetkili:

-“Sanki bizim ülkemizi, Azerbaycan’ı, ima yoluyla anlatıyorsun.” diye karşılık verirler.

Vahabzade:

-“Bunu ben söylemiyorum, siz diyorsunuz benim öyle bir niyetim yok.” şeklinde cevap verir.

Bu cevabı üzerine şairi serbest bırakmak zorunda kalırlar.

İki Korku

Latin dili şiirinde olduğu gibi Sovyetler Birliği döneminde birçok aydın fikirlerini dile getirdiği için sorguya çekilir, haklarında tahkikat başlatılır. O dönemde hiç kimse rahat bir şekilde duygu ve düşüncesini ortaya koyamaz. Ancak ima yoluyla aydınlar fikirlerini okuyuculara ulaştırırlar. Şairin yakın bir dostu bir akşam Vahabzade’nin misafiri olur. Beraber geç vakitlere kadar oturur, sohbet ederler. Her ikisi de mevcut yönetimden rahatsızdır; fakat bu durumu açıkça söylemeleri mümkün değildir. O gece nasıl olduysa ikisi de idare ile ilgili düşüncelerini dile getirirler. Her ikisi de içlerinde olup da bir türlü söyleyemedikleri düşünceleri birbirine anlatıverirler. Daha sonra misafiri izin ister, Vahabzade’nin evinden ayrılır. Evine gider. Konuğu evden ayrılınca Vahabzade, arkadaşına söylediği sözleri hatırlar, yönetimle ilgili konuştukları şeylerin duyulursa neye mal olacağını çok iyi bildiği için o gece gözüne uyku girmez. Evin içinde dolaşmaya başlar. Arkadaşı gidip kendisini şikâyet ettiyse diye düşünmekten kendisini alamaz. Yatmak ister, fakat gözüne uyku girmez. O geceyi sabaha kadar ayakta geçirir. Gözü kapının zilindedir. Şimdi zil çalacak polis gelip götürecektir diye beklemektedir. Arkadaşına gidip “Söylediğim sözlerin hiçbirisine inanma, ben öyle düşünmüyorum.” demek ister. Tam bu sırada kapının zili çalmaya başlar. Şair, polislerin kendisini almaya geldiğini zanneder. Kapıyı endişeyle açar. Karşısında sabahın erken saatlerinde, gece sohbet ettiği arkadaşını görür. İçeri alır. Vahabzade’nin çektiği sıkıntının aynısını sabaha kadar o da çekmiştir. Gece konuştukları mesele onun da uykusunu kaçırmış, sabaha kadar uyuyamamıştır. Bahtiyar Vahabzade, benim söylediklerimi birilerine ulaştırırsa, diye. Karşısında dostunu gören şair ona sarılır. Durumlarının ne kadar zor olduğunu birbirlerine ifade ederler.

Çalığışu

Reşat Nuri Güntekin’in romanından sinemaya uyarlanan Çalığışu filmi Sovyetler Birliği döneminde bu coğrafyada televizyonlarda en çok gösterilen Türk filmlerindedir. Bu filmin etkilerini görev yaptığımız Dağıstan’da yakından görmüştük. Birçok aile filmin kahramanlarından etkilendiği için çocuklarının adını Kamuran ve Feride koymuş. Dağıstan’da bu derece etkili olan film Sovyetler Birliği’nde bazen aydınlar arasında sohbet konusu olur. Vahabzade ile Rus General Sovyetler Birliği döneminde bu filmdeki bazı etkileyici sahneleri birbirlerine anlatırlar. Filmin kahramanlarından Feride’nin dedi koduların önüne geçmek için yaşlı bir Türk komutan tarafından nikâhlanması ve bu şekilde genç kızın korunması Rus generalin çok hoşuna gider. Türk komutanın, evlilik

düşüncesiyle değil de genç kızın namusunu muhafaza etmek için evlenmesi ve Feride'ye düğün gecesinde baba gibi muamele etmesi Rus Generali çok etkiler. Vahabzade ile film hakkında sohbet eden General kendisine, "Türk komutanın yaptığı fiil bir Türk askerinin yüksek seciyesinin gereğidir." şeklinde olur. Rus General'in bu şekilde Türk askerine karşı saygı duyması Vahabzade'yi ziyadesiyle memnun eder. Türk olduğu için onun bu sözlerinden gurur duyar.

Öğretmenin Üzerindeki Tesiri:

Sovyetler Birliği döneminde Azerbaycan aydını Türkiye ile ilgili duygu ve düşüncelerini söyleyemezler. Türkiye ile irtibatı olanlara en ağır cezalar verilir. Vahabzade'nin ilkokul öğretmeni de bunlardan birisidir. Vahabzade'nin anlattığına göre ilkokul öğretmeni, derslerde Türk kelimesi geçtiğinde pencereye yaklaşır, arkasını talebelere döner ağlamış. Öğretmen yüzünü sınıfa döndüğünde, öğrenciler, hocalarının ağladığını anırlamış. İlkokul öğretmeni bu yönüyle Vahabzade'nin Türkiye'ye bakış açısını etkileyen önemli şahsiyetlerden birisidir.

Marmara Depremi ve Vahabzade:

Türkiye'yi derinden sarsan Marmara depreminin yankılarını kardeş cumhuriyet Azerbayca'da görmek mümkündür. Türkiye'de deprem olduktan sonra Azerbaycan halkı yardım için seferber olur. Vahabzade bu insanlar arasındadır. Bizzat kendisi de yardım toplayanların yanına gider, onlara yardımcı olur. 1999 Marmara depremiyle sarsılan Türkiye'nin yanında olan Azerbaycan halkı, dostluğunu en güzel şekilde gösterir. Bu depremde birçok insanı olduğu gibi Vahabzade'yi de duygulandıran bir olay yaşanır. Bahtiyar Vahabzade'nin şahit olduğu, dostluğun ve kardeşliğin en güzel misalini gösteren hadise şöyledir: Türkiye'de deprem olduğunu duyan Azerbaycan halkı yardım kampanyaları düzenler. Ahmetli kasabasından gelen ihtiyar, eline tutuşturduğu on bin manatı, yaklaşık iki dolar, görevli şahsa uzatır, orada bulunan vazifeli, yaşlı vatandaşın durumundan kendisinin de yardıma muhtaç birisi olduğunu anlar ve:

- "Bu parayı sen kendin için kullansan senin de ihtiyacın vardır." der.

İhtiyar:

- "Benden önce orada, Türkiye'de kardeşlerim zor durumda, az da olsa bu parayı onlara ulaştırın." cevabını verir.

Türkiye'yi derinden sarsan bu felaketin yankılarını Vahabzade'nin "Deprem" şiirinde görmek mümkündür. Bu şiirde şair duygularını şöyle dile getirir:

İşitince ata yurtta depremi,
Aktı yaşım, döndü başım Türkiye.
Her derdimin, her gamımın ortağı
Can kardaşım, can kardaşım Türkiye.

Var mı kaza, var mı bela bu kadar?
Seninleyiz biz ki ömür boyunca
Facianı biz uzaktan duyunca,

Gözlerimden aktı yaşım, Türkiye.

Öz hükmü var her zamanın, her anın,
Yaman günde yanındayız biz senin
Ana yurтта vatanımsan, vatanım,
Vatanımda vatandaşım, Türkiye.

Tarih boyu bu ahdimiz sarsılmaz,
Türk milleti har olmamış, har olmaz.
Her beladan Türkün beli kırılmaz.
Sen benim can sırdaşım, Türkiye.

Türkiye’de Yapılan Bir Yolculuk

Türkiye ve Azerbaycan arasında ortak değerlerin çok olması ve bu değerlerin gün yüzüne çıkması şairi duygulandırmaktadır. Vahabzade’nin kendisinden dinlemiştım. Şair, rahmetli Ahmet Kabaklı’nın daveti üzerine Türkiye’ye gider. İstanbul’da birkaç gün konuğunu ağırlayan Kabaklı, Vahabzade’ye bir gün sonra Ankara’ya gitmek için uçakta iki kişilik yer ayırttığını söyler. Vahabzade de Kabaklı’ya uçakla değil de kara yoluyla gidip gidemeyeceklerini sorar. Kabaklı’dan bu konuda olumlu cevap gelince, İstanbul’dan Ankara’ya kara yoluyla gitmeye karar verirler. Yola çıkmadan önce Vahabzade eline bir kalem bir de defter alır. Yolda levhalarda gördükleri yer isimleri teker teker kaydeder. Bu isimlerin birçoğunun Azerbaycan’da, hatta kendi memleketi olan Şeki’de yer ismi olarak kullanıldığını görür. Ortak toponimlerin bu kadar çok olmasına sevinen şair, yolda mola verdiklerinde Kabaklı’dan izin ister hemen yanlarında kendileri gibi dinlenen yolcuların masasına selam verip oturur. Oradaki yolcularla biraz sohbet ettikten sonra kendisini tanımadıklarını anlayan Vahabzade, masasına konuk olduğu Türkiye’li yolculara kendisinin nereli olduğunu sorar. Onlar da Vahabzade’yi tanımadıkları için konuşmasından Kars’lı ya da Ardahan’lı olabileceğini söylerler. Şair, yolcuların vermiş olduğu bu cevaba çok sevinir.

Azerbaycan’ın ve Türk dünyasının önde gelen şairlerinden Vahabzade, hatıralarında da görüldüğü gibi, zorlu bir hayat mücadelesi vererek günümüze kadar gelmiştir. Onun hatıraları, içerisinde farklı dönemlerde katlanmış bohçaların yer aldığı tarihi bir sandık gibidir. Bu bohçalar açıldığında bir dönemde verilen mücadelenin, çekilen sıkıntının hülasası niteliğindeki tarihi hakikatler ortaya çıkar. Aynı zamanda halkın duygu ve düşüncesini terennüm eden bu yönüyle insanların gönlünde taht kuran şair, baskı ve istibdatların icra olduğu dönemde büyük bir okuyucu kitlesi tarafından takip edilmekte, onun satır aralarında ima yoluyla dile getirdiği düşünceler, sanki susuz kalmış, kuraklıktan çatlamış topraklara çiseleyen yağmur gibidir. Halk, onun eserlerinde kendisini bulur. Halkın, çilesini çekip söyleyemediği, aklından geçirip dile getiremediği düşünceler, onun eserlerinde en güzel şekilde ortaya konur. Bu eserlerde anlatılan duygu ve düşünceler, bazen şairi zor durumda bırakır, o, bazen takip edilir bazen sorguya çekilir. Bir dönemde çekilen ıstırapların ve sıkıntılarının panoramasını onun hatıralarında görmek mümkündür. Bu anılar, yıllar sonra tatlı bir hatıra olarak anlatılırken verilen mücadeleden sonra bağımsızlığın kazanılmasıyla güzel bir nostalji olur.

